

Konferencja aktualizacji Programu Ochrony Wód Morskich - Szczecin 5.10.2021 r. – pytania i odpowiedzi

Bardzo wiele działań zaproponowanych w aPOWM, m.in. wspomniane działanie N7, potrzebuje ustanowionych planów ochrony dla obszarów Natura 2000, żeby móc zostać wdrożonymi. Ustanowienie planów ochrony jest znacznie opóźnione i jest duża obawa, że nie zostaną nadal ustanowione w najbliższych latach. Które działania zostaną zatem zrealizowane w przypadku braku ustanowienia i wdrożenia planów ochrony?

Wszyscy zastanawialiśmy się bardzo długo nad każdym proponowanym przez nas działaniem. Prowadzone były dyskusje wewnętrzne, z Wodami Polskimi i innymi podmiotami, które są zaangażowane w proces przygotowania projektu programu. Zdajemy sobie z tego sprawę, że tak naprawdę wszystkie działania, które proponujemy, a które są skorelowane z przyjęciem planów zadań ochronnych obszarów Natura 2000, nie będą mogły być uznane za w pełni zrealizowane, jeżeli PZO nie zostaną uchwalone. Plany zadań ochronnych dyskutowane są od lat. Ministerstwo Infrastruktury, które jest podmiotem odpowiedzialnym za sprawozdawczość, i które także w tym momencie skupia w sobie zarówno resort gospodarki wodnej, jak i resort gospodarki morskiej, będzie odgrywało istotną rolę w dążeniu do zakończenia procesu opracowania i przyjęcia PZP dla obszarów Natura 2000. Zdajemy sobie sprawę, że zadanie to nie jest łatwe i trwa od lat, natomiast wydaje nam się, że to w końcu musi nastąpić, i mamy nadzieję, że dokument aPOWM przyczyni się do tego, żeby wreszcie sfinalizować to zadanie.

Wiele działań z KPOWM nie zostało wdrożonych ze względu na brak finansowania. Proponowane działania w aPOWM wymagają ogromnych nakładów finansowych i mamy obawę, że podobnie jak z KPOWM, te działania znów nie zostaną wdrożone, bo nie będzie na nie pieniędzy. W jaki sposób planujecie Państwo zapewnić finansowanie dla działań w aPOWM? Skąd będą wzięte pieniądze na wdrażanie aPOWM?

Pytanie o finanse wraca regularnie i to jest rzeczywiście największa bolączka dokumentów planistycznych, zarówno aPOWM jak i planów gospodarowania wodami, ponieważ są to dokumenty, które wskazują kierunki działań, propozycje. Wskazują one jednostki odpowiedzialne za ich realizację. Natomiast nie zapewniają wprost finansowania. Koszty są oszacowane, ale bardziej w celu informacyjnym, jako wsad do oceny skutków regulacji, ponieważ mówimy o dokumencie, który stanie się rozporządzeniem. Natomiast za zdobycie środków finansowych, za montaż finansowy działań, odpowiadały będą jednostki, które te działania będą wdrażać. Sam program ochrony wód morskich nie zabezpiecza odpowiednich środków, natomiast daje komplet informacji niezbędnych do zabezpieczenia ich w budżetach odpowiedzialnych jednostek lub wnioskowania o środki z dostępow programów pomocowych. To jest zadanie tych, którzy za działania będą formalnie i organizacyjnie odpowiedzialni.

W ramach konsultacji społecznych zaproponowano kilka nowych działań, które mogłyby zostać ujęte w programie. Czy jest możliwość uwzględnienia ich w programie?

1) Nazwa działania: Przygotowanie i wdrożenie wojewódzkich planów ratowania zwierząt zaolejonych w województwach pomorskich i zachodniopomorskich.

Opracowując listę działań w pierwszej połowie 2021 r., na podstawie uzyskanych informacji, założono, że plan dla województwa zachodniopomorskiego zostanie opracowany przed zamknięciem prac nad aPOWM. Ponieważ obecnie wydaje się to mało prawdopodobne, działanie BAPL_M001 zostanie przywrócone w formie zbliżonej do zaproponowanej przez wnioskodawcę.

2) Nazwa działania: Usprawnienie systemów odbioru odpadów wyłowionych z morza w portach (dot. zagubionych lub w inny sposób utraconych sieci rybackich).

Proponowane działanie pokrywa się zakresem i tematyką z działaniem BALPL - M048 - Fishing for litter, w którym przyjęto kontynuację prac związanych z wyławianiem utraconych narzędzi połowowych we współpracy ze stowarzyszeniami rybackimi przy wsparciu finansowym z funduszy zewnętrznych na wzór Programu Operacyjnego "Rybacko i Morze" na lata 2014-2020. Prowadzone dotychczas działania obejmowały m.in. zakup i urządzeń do gromadzenia i przechowywania odpadów, tworzenie systemów zbierania odpadów dla uczestniczących rybaków, w tym zachęt finansowych, zakup i, w stosownych przypadkach, instalację w portach rybackich urządzeń do składowania odpadów i ich recyklingu.

W ramach tego projektu, proponowaliśmy wykorzystanie maksymalne wyników międzynarodowego projektu Marelite, dokładnie tak samo jak wnioskodawcy, więc tutaj część sugestii w tym materiale wykorzystamy, natomiast tak naprawdę to w naszym programie ta problematyka jest już ujęta.

3) Analiza i badania innowacyjnych rozwiązań w zakresie utylizacji i recyklingu sieci rybackich (zarówno zużytych jak i tych, które zostały wyłowione z morza) - projekt pilotażowy.

To w zasadzie to samo zagadnienie, które również w sposób ramowy zostało ujęte w działaniu BAL-PLM051.

4) Nazwa działania: Zmiana pór doby, w których można polować na ptaki

Zapisy zaproponowane w działaniu, odnoszące się do wyznaczania pór dnia, w których polowanie nie będzie dozwolone, będą nieegzekwowalne. Proponowane zmiany w zakresie łowiectwa w działaniu N-3 będą wystarczające, aby stan populacji kaczek jak głowienka, czernica, oraz np. łysek, poprawił się. Zaproponowane działanie jest skomplikowane, a wykonalność (np. w jaki sposób działalność myśliwska będzie monitorowana, czy godziny są przestrzegane?) wydaje się nieosiągalna.

5) Nazwa działania: : Przygotowanie i prawne ustanowienie planów ochrony dla morskich obszarów Natura 2000.

Brak planów ochrony obszarów Natura 2000 oczywiście bardzo osłabia skuteczność ochrony tych obszarów. Opracowanie takich planów nie może jednak być przedmiotem nowego działania aPOWM, ponieważ dublowałoby ono zadania, które już zostały określone w ustawie o ochronie przyrody.

6) Nazwa działania: Podnoszenie świadomości społeczności mieszkających na morskich obszarach Natura 2000 oraz w ich sąsiedztwie oraz innych interesariuszy tych obszarów, nt. istotności obszarów N2000 i konieczności ich ochrony

Pogląd wnioskodawcy, że intensywna i ukierunkowana kampania edukacyjno-informacyjna mogłaby ułatwić opracowanie i realizację skutecznych planów ochrony obszarów Natura 2000, a także wzmacnianie sieci morskich obszarów chronionych, jest słuszny. Dlatego też propozycja ta zostanie uwzględniona jako nowe działanie w ramach aPOWM. Mając na uwadze dotychczasowe doświadczenia i dostępne zasoby różnych instytucji, realizację zaproponowanego działania należy przypisać organizacjom pozarządowym, zapewniając jednocześnie środki na ich realizację np. z WFOŚiGW.

7) Nazwa działania: zadrzewianie, zakrzewianie i zatrawianie

Należy zwrócić uwagę na to, że tego rodzaju działanie było już w pierwszym POWM. Nie zostało ono jednak zrealizowane. Propozycja jednak w pełni mieści się w szerszej zakrojonym działaniu N21, dotyczącym zlewniowych programów redukcji zanieczyszczeń rolniczych.

Oprócz tego w projekt wpisane są również działania N19 i N20. Pierwsze z nich polega na pilotażach, w których dopracowane by zostały różne metody z zatrzymywania biogenów ze zlewni rolniczych, nie tylko zadrzewienia, zakrzewienia. Drugie to stworzenie ram instytucjonalno-finansowych, dla szerokiego wdrażania tego typu działań.

8) Nazwa działania: Odtwarzanie siedlisk morskich pęcherzykowatego (*Fucus vesiculosus*) w wybranych polskich obszarach morskich.

Złożona propozycja wydaje się być zasadne i działanie zostanie włączone na listę proponowanych działań w ramach aPOWM. Rewizji wymaga jednak zakres podmiotów odpowiedzialnych. Wg propozycji wnioskodawcy miałyby nimi być minister właściwy ds. środowiska oraz GDOŚ. Proponuje się w tym zakresie zmianę podmiotów odpowiedzialnych na organizacje pozarządowe, przy zapewnieniu finansowania z NFOŚiGW, WFOŚiGW (środki unijne i krajowe) bądź z CBIrN.

9) Nazwa działania: Usuwanie róży pomarszczonej (*Rosa rugosa*) z wydm nadmorskich.

Opinia wnioskodawcy o potrzebie usuwania róży pomarszczonej i innych gatunków obcych z przymorskich siedlisk lądowych jest jak najbardziej słuszna. Zaproponowane działanie nie mieści się jednak w granicach wyznaczonych RDSM i ustawą Prawo wodne i w związku z tym nie może zostać ujęte w aPOWM. Właściwym rozwiązaniem byłaby realizacja działania w kontekście Dyrektywy Siedliskowej.

Dlaczego prowadzone są analizy ekonomiczne dla działań zawartych w programie?

Obowiązek wykonania analiz ekonomicznych wynika z Ramowej Dyrektywy ws. Strategii Morskiej, która narzuca państwom członkowskim zbadanie, czy nowe działania są opłacalne i efektywne. W tym wskazuje na wykonanie analiz kosztów i korzyści. Po pierwsze wynika to z przepisów, a po drugie wynika to z racjonalnego

gospodarowania środkami publicznymi, bowiem aby wydać środki publiczne na działania należy mieć pewność, że są to działania najbardziej optymalne i efektywne. I w jaki sposób można to zbadać? Dla części działań można sprawdzić, czy korzyści przekraczają koszty, wyceniając te korzyści i koszty. Są to analizy ilościowe kosztów i korzyści, i to one są najbardziej wartościowe, ponieważ dają nam informacje na temat unikniętych strat np. w wyniku degradacji morza spowodowanej eutrofizacją, i wiedząc dokładnie ile jesteśmy w stanie oszczędzić jako społeczeństwo monetyzując te korzyści w postaci unikniętej degradacji morza, możemy sprawdzić czy warto wydać określone środki pieniężne, na to aby uniknąć tych strat tych degradacji morza. Wtedy jeśli korzyści są wyższe niż koszty, możemy mówić o efektywnych działaniach. Natomiast nie dla wszystkich działań można wykonać analizy. Dla części działań można wykonać jeszcze analizy jakościowe, które za pomocą kryteriów pozwalają na porównanie pomiędzy sobą działań, i określenie które z tych działań należy najpierw wykonać, a które później. Te kryteria pozwalają nam na porównanie działań i wybranie tych, które najbardziej redukują presję, które ma najwyższą wagę redukcji presji, ponieważ o to w programie przede wszystkim chodzi - żeby zredukować presję. Bardziej zasadne jest wdrażanie działań, które mają wpływ na większą ilość cech i ich GES, również te, które mają wpływ na większy zasięg geograficzny, i te które w najkrótszym okresie czasu zapewniają efekt. W ten sposób, przeprowadzając analizy jakościowe, porównując wg tych kryteriów, i zestawiając z kosztami działań, które zostały oszacowane dla wszystkich działań, byliśmy w stanie spriorytetyzować działanie, czyli określić, które w pierwszej kolejności należy wdrożyć. Dzięki temu ustaliliśmy ranking działań wskazując na najbardziej efektywne kosztowo. Nie dla wszystkich działań, w ogóle jest możliwe przeprowadzenie analiz ekonomicznych, np. dla działań studialnych, badawczych, administracyjnych. Dla studialnych, efekt będzie dopiero znany po realizacji działania, a więc w tym momencie nie jest możliwe wykonanie tych analiz, i niestety trzeba poprzestać na porównaniu kosztów, i dopiero po przeprowadzeniu na przykład prac badawczych będzie można określić, czy działanie jest efektywne, i czy należy je wdrożyć.

Podsumowując: po pierwsze przepisy, po drugie priorytetyzacja, porównanie działań pomiędzy sobą, tak aby wybrać te, które są najbardziej zasadne do wdrożenia w pierwszej kolejności, a po trzecie racjonalne gospodarowanie środkami publicznymi.

Dziś kończą się konsultacje społeczne programu ochrony wód morskich. Co dalej będzie działo się z dokumentem?

Szczegółowy plan działania dostępny jest w prezentacji z dzisiejszej konferencji. Pokrótkę, najpierw rozpatrzemy wszystkie zgłoszone propozycje i uwagi, które do nas spłynęły w trakcie konsultacji społecznych. Uwagi zostaną uzgodnione z właściwymi Ministrami. W kolejnym kroku przedstawimy już finalną wersję propozycji aPOWM, która będzie przedmiotem obrad Rady Ministrów. Następnie program zostanie przedłożony do konsultacji z KE, i wreszcie na koniec roku przygotowane zostanie rozporządzenie. Przed nami dość żmudna praca przełożenia tego języka naukowego, eksperckiego, na język prawny. Zgodnie z obowiązującymi w ustawie i dyrektywie terminami, w marcu 2022 r. powinien zostać złożony raport z aPOWM do KE. Musimy pamiętać, że to jednak nie jest koniec. Już od następnego dnia, a nawet chwilę wcześniej, rozpocznie się kolejny cykl planistyczny, i zaczynamy raz jeszcze przeprowadzanie wszystkich prac związanych z przygotowaniem do drugiej aktualizacji programu ochrony wód morskich.